

Onder die burgemeesters hadden zich van '41 af 'kringen' gevormd die, zoals wij al eerder in ons werk deden uitkomen, af en toe door de secretaris-generaal van binnenlandse zaken, Frederiks, toegesproken werden. Meestal betrof het hier burgemeesters van kleine gemeenten. Wij hebben van die kringvorming geen volledig overzicht – wèl weten wij dat in Zuid-Holland de burgemeester van Gorinchem, mr. L. R. J. ridder van Rappard, er een actieve rol in speelde. Van Rappard, en vermoedelijk ook anderen, trachtten vooral, uit de ene provincie contacten te leggen met 'goede' burgemeesters in andere provincies: kwam het ooit tot een 'daad', d.w.z. tot het vragen van ontslag of het neerleggen van de functie dan wel tot het dreigen met het een of het ander, dan moest dat door zoveel mogelijk burgemeesters tegelijk geschieden.

Kort na de razzia's van 9 februari stelde van Rappard een conceptbrief op die hij via zijn contacten aan verschillende burgemeesterskringen doorgaf.¹ Het was een concept voor een brief aan Frederiks waarin deze door de ondertekenaren in kennis gesteld zou worden van 'de ontroering, ontstemming en verbittering', ontstaan door de razzia's op jongeren. De ondertekenaren hadden steeds 'op loyale wijze' en 'volgens de bekende richtlijnen' (de 'Aanwijzingen' van '37) met de bezettende macht meegewerkt, mede ten einde 'de noodzakelijke rust onder onze bevolking te helpen bevorderen, waarop de Duitse instanties terecht zozeer prijs stellen.' Dat was nu evenwel 'uitermate moeilijk' geworden en de onrust die was ontstaan, was slechts weg te nemen 'door de in strijd met het recht gedane arrestaties ongedaan te maken.' 'Wij menen', zo heette het aan het slot,

'niet onder ons te mogen houden dat het voor ons zeer moeilijk is, zo niet onmogelijk wordt, onze functies te blijven vervullen, wanneer niet de verzekering kan worden verkregen, dat in de toekomst niet meer op een dergelijke of soortgelijke wijze zal worden gehandeld.'

Men ziet: dit was een dreigen met ontslag tenzij de Duitsers 'de verzekering' zouden geven (wat was zulk een 'verzekering' eigenlijk waard?) dat de razzia's nimmer herhaald zouden worden.² Een aantal burgemeesters, onder hen van Rappard³, maakte onderling een afspraak die wezenlijk

¹ Tekst in J. J. G. Boot: *Burgemeester in bezettingstijd*, p. 129–30. ² Die 'verzekering' werd niet gegeven; nadien dienden toch slechts weinig burgemeesters hun ontslag in. ³ Later in februari viel een brief waarmee van Rappard enkele Zeeuwse burgemeesters omtrent de gezamenlijke actie inlichtte, in Duitse handen. Zijn huis werd toen doorzocht en er werden nog meer bezwarende stukken gevonden. Hij werd gearresteerd, drie maanden gevangen gehouden, ontslagen, naar Drente verbannen en kort nadien aan de groepen der gijzelaars in Brabant toegevoegd.